

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

Орган „Взаїмної помочи галицьких
і буковинських учителів і учительок“.

Редагує: Комітет.

Відвічальний редактор:
НЕСТОР ПШЕПЮРСЬКИЙ.

Річник I.

Ч. 18.

Львів, 15. липня 1913.

Адреса Редакції і Адміністрації:
Львів, ул. Скарбківська ч. 33. II. пов.

З М І С Т:

По виборах.

А. Андрушко: Ви також тому винні
(Кінець).

Що на те п. Дембовський?

Заосмотрене вдів і сиріт по учителях в австрійських краях.

Програма і інструкція для організаційної діяльності окр. Відділів Т-ва „В. П. У.“ (Дальше).

За багато!

Денис Стельмах: Проект агенди консумпційного спілництва при матернім Т-ві.

Всячина.

До нашого громадянства.

Жертви.

Оголошеня.

Львів 1913.

З друкарні „Діла“ Львів, Ринок 10. (Дім „Просьвіти“).

Шкільні „Нагороди пильности“

просимо замовляти лише у своїй становій інституції

Видавничій Спілці українського учительства в Коломиї фак № 3.

Приготовано в великій кількості різнородні дарунки, як молитвослови, книжочки, образки, хрестики, медалики, ручки, скриньочки на пера і т. д., — в ріжній ціні і якості всіх видавництв.

Добра нагода при сій спосібности замовити друки шкільні і книги як метрики, Indeks normaliów, Księga charakter., Книга касова, Інвентар і т. д. До більших замовлень додаємо безплатно „Приписи для шкільних дітей“.

Для Хвальних Зарядів шкіл поручаємо підручники до руських і німецьких диктатів, образи руських князів. Кожда Укр. школа повинна мати в своїй бібліотеці Єфремова Історию Укр. літератури і Історию Грушівського або Аркаса як також інші підручники для загального образования.

Патріоти Українці, що побирають друки і товари у льокальних купців, повинні завчасу зажадати від них, щоби дневники і інші друки замовили у нас. Для купців даємо великі опуси. Наші дневники дуже дешеві і практичні.

==== Просимо о численні замовленя. ====

Хто вибирає ся за границу до

П Р У С

: : : : або до иньших країв европей- : : : :
: : : : ських або американських, : : : :

повинен у своїм власнім інтересі перед відїздом з дому засягнути інформацій і заосмотрити ся картою поручаючою в

РУСЬКІМ ТОВ. ОПІКИ НАД ЕМІГРАНТАМИ

„ПРОВИДІНЄ“

ЛЬВІВ, УЛ. ДЗЯЛИНСЬКИХ Ч. 12.

Виходить
1. і 15. кождо-
го місяця.

Редакція,
Адміністрація
і Експедиція
у Львові,
ул. Скарбківська
ч. 33. II. пов.

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

орган „Взаїмної Помочи галицьких
і буковинських учителів і учительок“.

Річна передпла-
та вносить:
для Австро-
Угорщини 8 К.,
для Росії 4 р.,
для Америки
і Канади 4 дол.

Реклямації нео-
печатані вільні
від почт.оплати.

Звичайні члени Товариства одержують журнал безплатно, а спомагаючі доплачують по 6 Кор. річно.

По виборах.

І знов збулась одна переважна подія в життю галицької України. Довершено діла, яке становити-ме переважну сторінку в історії завзятої боротьби галицьких Українців о здобуте собі належних горожанських прав і придбань гарнійших условин житя.

Вибори до нового галицького сойму покінчені. Про перебіг тих виборів, змаганя, стремління і затії поодиноких політичних партій для здобутя собі можливо найбільшого числа членів-послів не станемо тут розводитись, бо се не є завданем нашого журналу, як станового органу. Одиноким нашим бажанем під теперішну хвилю є: після довершеного факту дати короткий огляд діяльності нашого українського учительства у такій переважній справі, якою являєть ся обновлене галицького сойму, від якого залежати-ме в першому ряді доля виборчої реформи, а там вже і так довго дождане управильнене учительських платень.

Соймові вибори з курії сільських громад покінчились світлою побідою української ідеї і організації. Вибори ті є найгарнійшим свідоцтвом, що ідейність і національна свідомість послідними часами незвичайно поширилась серед українського народу і що організація оперлась вже на трівких основах. Народні маси збитою лавою йшли до боротьби за свої права, з якої вийшли вкриті славою побідників.

До осягнення сьої славної побіди української ідеї причинилось чимало й головно українське, народне учительство. Воно — свідоме своїх горожанських прав і ідейне в своїх патріотичних почуваннях, — не остало позаду иньших станів. Будучи вірними синами України-Руси, воно не спроневірилось своєму званю учителя; йдучи за покликком своєї начальної організаційної управи, воно могутю струєю ринуло у вир виборчої боротьби і своєю працею причинилось до перехилень побіди на наш бік.

Недавно тому вчинено народному учительству публичний закид, начеб то воно не мало довіря широких верств нашого народу. Уже тоді народне учительство категорично заперечило сьому, а отсе послідні вибори вповні потвердили його докази у сьому ділі. Національна свідомість між нашими селянами і міщанами поширилась головно лишень завдяки невсипучій і муравлиній праці народного учительства. І тою власне працею здобуло воно собі повне довіріє у нашого народу, чого найліпшим доказом являєть ся та обставина, що в деяких виборчих округах

(Зборів, Львів повіт і. и.) сам нарід вибрав значне число виборців не з поміж людей свого стану, а як раз з поміж народного учительства. В иньших знов округах, хоча народні учителі й не вийшли в значнійшому числі виборцями, то всежтаки загал правиборців завдяки освідомлюючій праці народного учительства — вибрав таких виборців, які не спроневірились народній справі, а свої голоси віддали на народного кандидата. Найліпшим доказом сього являють ся публичні признання, висловлені народному учительству не лишень нашими політичними дневниками і нашими послами, але навіть нашими противниками і ворогами, які сміли були посягнути рукою по українські мандати.

Своїм явним виступом в часі послідних соймових виборів українсько-народне учительство дало доторкальний доказ не лишень свого патріотизму і ідейности, але також і політичної зрілості. Воно, вірне своїм постановам, вступило в ряди борців за свободу і горожанські права, бо переконалось, що лишень тим шляхом дібеть ся одночасно і зреалізована своїх оправданих домагань. Констатуючи се на основі довершених виборів рішучо заявляємо, що наше українське учительство, пізнавши свою, як політичного чинника, силу—і позискавши довіре у широких верств народа, нічим вже і ніким не дасть ся завернути із раз вибраного шляху, а безстримно йти-ме все вперед.

Перейшовши щасливо першу восняну пробу в часі послідних соймових виборів, — наше українське, дотепер заголюкане і переслідуване учительство народне — обчислившись з власними силами, та приєднавши на свій бік народні маси, і на будуче не спроневірять ся своєму званю народного учителя. Воно й на будуче кріпко придержуватись-ме клича: **„з народом і для народу!“**

У сьому напрямі воно й на будуче трудитись-ме, бо наглядно переконалось, що лишень в гаразді народу найде воно і свій гаразд, найде поліпшене власної, дотепер так незавидної долі.

А. Андрушко.

Ви також тому винні!

(Конець).

Від часу коли я пізнавсь на річи, стежу за поглядами нашого громадянства, особливо-ж органу націонал-демократичної партії, який чейже репрезентує своє громадянство, надаючи йому свій національно-політичний вплив. Скажім по педагогічному: він виховує і вчить під оглядом національно-політичним партію, на якій опираєть ся; і, противно, яка устами свого органу висловлює свої погляди, чи — радше — повинна б мати до сього право. Та в таких випадках редакція „Діла“ дуже скупенька; відмовлює місця принагідним дописувателям, а напрям політики і погляд на деякі справи надає і висловлює устами виключно своїх сталих співробітників, їх приятелів і тих більших „риб“, перед котрими мусять бути низшими. Часто-густо заповнюєть ся „Діло“ статями підрядної вартости, особистими клеветами, предовжезними і нудними критиками наших плаксивих та розміряних віршоклепів, — а відкидаєть ся дописі першорядної вартости (можемо слухити фактами).

Самі п. п. редактори „Діла“ придержують ся ще якихсь дивоглядних, старопопівських поглядів на стан народного учительства, на

Його духове вивінуване і т. п. Я ніколи не можу забути факту, як то справознавець (котрийсь з редакторів „Діла“) з розправи процесу наших академиків за університетські події в р. 1910., при обговореню характеристики поодиноких обжалуваних, не придавав нікому з них якихсь комічно-співчутєвих додатків (на тему убожества їх знаня, що прим. дехто з них не бачив може в житю „ситуаційних плянів“), хоча там були і гімназіясти і якісь термінаторські челядники, — а „щастем“ тим удостоїв аж семинариста III. року, який за рік мав стати народним учителем!

Не можу також забути мойої „авдієнції“ у якійсь там справі у редактора „Діла“, п. дра Волод. Бачинського. Сей пан не був навіть на стільки „ласкавий“, щоб попросити мене присісти на хвилину, хоча сам сидів. Він вислухав мене ось як: „Що дальше? — Що дальше?“ і т. д. Я ще не скінчив одного реченя, а він вже ставив лискавично-поспішне питанє: „Що дальше?“ — Досить — що успіх мойої авдієнції скінчив ся на „теплому слові“ п. редактора „Діла“.

Не можу також замовчати і того „джентельменства“ панів з редакції „Діла“, яке виявилось при нагоді, коли то я двічі звертав ся до них із запитом в певній справі, а якої відповідь була-б змістилась в десяти словах і на що за кожним разом долучив я на відповідь: раз переписну картку, а другий — марку. У мойй переписці з ріжними заграничними інституціями щось подібного мене ніколи не стрічало, хоча я на відповіді й марки не долучував. Ось як трактують культурні народи зівсім чужих собі, заграничних осіб; не так, о, не так як наші своїх! Принагідні дописувателі „Діла“, після клясифікації п. п. редакторів того дневника, є „ід...ми“, — а прецінь вони мусять бути і передплатниками того-ж органу, бо инакше не мали-б інтересу „пхатись“ до тої джентельменської кумпанії.

Або чи можна забути і мовчки збути ту очайдушність і короткозорість п. п. редакторів „Діла“, яка надто ярко пробиваєть ся у слідуєчому факті: Перед кількома роками завів ся був звичай у п. п. редакторів „Діла“, що вони в свойому органі містили вислід клясифікації по всіх гімназіях наших і тих польських, де було бодай по кількох учеників руської народности. У тих звітах обговорювано (і то доволі обширно) вислід клясифікації, причини лихих нот учеників, процентове відношенє добрих і лихих нот і т. п. все, що при такій нагоді автори насувалось. Взагалі справи ті були обговорювані основно і забирали доволі багато місця в „Ділі“. Не удостоювались такого обговорюваня лишень.. учительські семінарії, начеб там не було ні одної нашої людини, або наче-б ті люди (молодіж, приготовлююча ся до учительського званя) були зівсім нічого не варті, начеб вони нам були непотрібні!.. А то-ж, бач, і в учительських семінаріях цвітуть цвітки, на які загал нашого громадянства і наша преса мусять звернути свою увагу.

Факти: В р. 1902/3 у львівській мужеській семінарії проф. Заремба (що тепер в Яворові директорує) потрафив на 12 Русинів дати поправку без промоції, а відтак по феріях, по іронічних кпинах в четверо очий, „спалити“ аж сімох, себто 58·3%₀; колиж і проф. Едв. Павловскі одного спалив, — то на 12 Русинів перепало аж вісьмох, себто 66·6%₀! — На 22 Поляків не перепав ані один, хоча більшість з них не вчилась зівсім, кількох з них було крайними туманами, які опісля самі сьміялись із своїх професорів за те, що їх так поперепускали. На 6 жидів перепало 3, себто 50%₀.

Бачучи таку ярку несправедливість, ми товклись — куди порало; та витовкли стільки справедливости, що вчули з уст о. Е. Гузапа „потіху“: „Терпїть, Бог ласкав!“

Поляки скрайно легковажили собі предмет руської мови: ані на годині не уважали, ані предмету не вчилися. Так ось прим. тов. Й. Крайс, з тов. Худзиковским, на годині руської літератури поклались на лавку і... спали. Коли професор Коцовський візвав їх до уваги, тов. Й. Крайс півголосом промовив: „Нас... мат... твоїй! — Niech ci szlak trafi z twoim baraním jezyk em!“ Ми усе то чули, та мимо сього товаришів не денунціювали; а вони — бач — при кінці шк. року одержали з руської мови першу клясу і самі з того сміялись.

Русини вчилися польської літератури більше чим своєю, а мимо сього яка страшенна диспропорція: в нас перепавших аж 66·6⁰/₀, а в них... zero! В них вправді було перепало аж 2-х (!), себ то 9⁰/₀, але ті кандидати були хорі ня чахотку, на науку до школи не ходили у продовж майже пів року і з того приводу вони навіть не повинні були бути клясифіковані. — Сього року (1913) мало там одержати 15 Поляків IV. року (на 60!), себто 25⁰/₀, другу клясу з руської мови. І у се мала вже вмішатись ц к. краєва Рада шкільна, та спричинити реасумцію клясифікації. А для нас, перепавших (на III. р. 1902|3) у 66·6⁰/₀, було „заряджено“: „Терпіть! — Бог ласкав!

І маємо тепер ту „ласку“ у виді: Чорній-Джигало-Бутковскі...

А прецінь в справі тих і иньших фактів я і письменно і особисто відносив ся в р. 1903, 1905 і 1912 до редакції „Діла“, яка одначе те все... відкидала до коша. Поляки з такої справи зробили-б зараз другу „Вжесню“; а редакція „Діла“ таких річий або зівсім не приймає до поміщення, або коротенько зазначає їх у рубриці „Новинки“, або — остаточно — в „Письмах з краю“.

Або ось допись з Городеччини („Діло“, ч. 8383), де підносить ся, що майже в чисто-руському повіті на 171 осіб народного учительства, є ледви 8, словами: вісьмох Русинів! Останок — се Поляки і Жиди! Як щоби таке зайшло у Поляків, то вони про се писали-б предовженні передовиці і брошури на кількох європейських мовах! А в нас?... Сором згадувати! Очайдушність, короткозорість, недбайливість!..

Або таке: Є в нас дуже багато таких місцевостей, в яких не раз і на кільканайцять учительських сил нема ані одного Русина чи Русинки, хоча місцевість і чисто руська. А наша преса такі дані нотує як „дрібнички“ у „новинках“, або „дописях з краю“...

При такій нагоді аж просить ся і таки не завадить декілька слів і про теперішні вибори. Робилисьмо собі надію бодай на одну-дві кандидатури на посла до сойму. Та — замість них — в списі затверджених „Народним Комітетом“ находимо за багато кандидатур „головачів“ (після термінології „Руслана“), а що найцікавійше, — за багато „Всечеснійших“. Зваживши, що й „головачі“, в роді Др В. Б., се майже виключно самі сини „Всечеснійших“, — то склад будучого сойму буде надто.. „Всечеснійшим“, який, в разі потреби, по єзуїтськи нам покадить, та на сьому скінчить ся! Пора-б нам над тим усім гарзд застановитись і витягнути з того відповідні консеквенції...

Ми вже й над тим застановлялись, що нам народному учительству, даєть ся дуже відчувати недостача дневника, який був би нам прихильний, який би нас оцінював і якого ворота на розвір стояли-б для наших поглядів, думок і потреб. А чейже се лежить в нашому власному інтересі, щоб раз вже перестали нас трактувати per „дяко-учителі“ і на рівні з такими „учительками“, яких „едукація“ скінчилась на III. а вже що найбільше на V. клясі виділової школи!..

Sapienti sat!

Що на те п. Дембовський?

Сконфіковано!

Та, хай вже й так до якогось часу. Тільки чому тої засади не примінюють ся до всіх без розбору?

Звертаємось проте до п. віцепрезидента Дембовского з чемним запитом: що він зробить ось з тими фантами? 1. Згромаджені дня 30. червня під ц. к. Староством у Львові виборці з зацікавленем читали отсей уступ „Przeгляд-y Poniedziałkow-ogo“: „Miarą agitacyi za konserwatystą Krzeczunowiczem jest następujący wypadek. Potrzebny był temu panu do rozbijania się po powiecie znany ze swych zdolności w tym kierunku nauczyciel z Prus (wieś pod Lwowem) pan Żyszkiewicz. Życzeniu „Organizacyi narodowej“, aby temu panu dać urlop na czas wyborów, inspektor okręgowy p. Łeszega zadość nie uczynił. Znalazł się jednak inny sposób. Oto fizyk, dr. Opieński, zjechał do Prus, skonstatował tam ...odre i kazał zamknąć szkołę, a p. Żyszkiewicz znalazł się na pożądanym urlopie i będzie teraz na ul. Trzeciego Maja, pod starostwem, rozszerzał dziś odre między wyborcami, agituując za Krzeczunowiczem.“

І дійсно. Небавком явив ся п. Żyszkiewicz, та став мишкувати поміж виборцями. Не довго одначе крутив ся. Роздали ся глумливі оклики: odra! odra!, компліменти під його і „władzy“ адресою так, що він, скулившись наче хорт, мусів із соромом втікати. А на те дивились присутні там учителі-виборці і з сорому паленіли їм лица...

Сконфіковано!

Не забудьте, п. Віцепрезиденте нагородити ще й другу, не менше заслужену в тих виборах людину, п. Niedźwieck-ого, ц. к. шкільного інспектора у Львові. Він же не менше від тамтого прислужив ся справі, не менше завзято агітував, не менше наразив ся на неприємности. Перед виборами обїхав всі села, де виборцями були учителі і переконував їх про konieczність віддання через них голосів на Кшечуновича, бо учитель „не повинен голосувати проти автономічного pascelnika powiatu“. Поступивши інакше, може „znaleźć się w kolizyi“, або може „narazić się na jak najdalej idące konsekwencye!“

Не заперечите п. Віцепрезиденте, що народний учитель не стоїть в ніякій залежності від повітового маршалка котрим є якраз п. Кшечунович, а через те і не може безпосередно від нього дождити відплати за прихильне або й неприхильне становище зглядом його кандидатури; не заперечите також і сего, що в службовій залежності знаходиться він іменно від його агітатора, шкільного інспектора пана Niedźwieck-ого, значить ся, що учителі-виборці, не послухавши у сьому випадку інспекторського приказу, будуть мусіти зносити секатури в службовім характері; не заперечите остаточно і сього, що п. Niedźwieck-ий допустив ся надужитя влади і увійшов в колізію з §. 5. закону кар. з 1907, та що за таку штуку повинен він опинитись на вул. Kazimierzowsk-ій.

Не забудьте також, що цілий божий день крутив ся він в салі виборчій і там напастував учителів аж до того ступня, що деякі змушені були в дуже острій спосіб, на очах виборців, його влізливість собі випрошувати. Справа дійшла аж до того, що посол Фолис мусів на місці таки, на коритари, пригадати п. інспекторови, що йому зовсім не пристойть крутитись разом з виборчими наганячами і упідлювати в той спосіб себе, шкільництво і учительство повіта. З певністю, не причинило ся се до піддвиження „rowagi stanu nauczycielskiego“, а була се тільки — компромітація.

Сконфісовано!

Заосмотрене вдов і сиріт по учителях в австрійських краях.

Загальні постанови:

1. Вдови і сироти по учителях мають право до заосмотреня тоді, коли муж, зглядно отець, набув право до емеритури.

2. Право до емеритури зачинається зукінченим 10. роком служби, вчислюваним до емеритури.

3. Наколи учитель одружив ся доперва в стані супочинку, або наколи супружество з вини жени зістало розв'язане, вдова не має права до заосмотреня.

4. У всіх краях з виїмком Чех, Тиролю, Форарльбергу та Істрії, є правосильна слідуєча постанова: Наколи вдова, маюча право до пенсії, вийде в друге замуж, може собі застерегти пенсію на случай поновного овдовіня, або взяти відправу в висоті дволітної пенсії. В Істрії існує право застереження пенсії, одначе відправа не є допускаема. В Чехах, Тиролю і Форарльбергу нема права ані до пенсії ані до відправи.

5. Заосмотрене сиріт триває до року життя поданого в табелі тоді, коли вони вчаснійше не зістануть заосмотрені, а особливо у дівчат, коли вони до того часу не вийдуть замуж.

А.

К р а й	Посмертний квартал		Заосмотрене вдови			Замітка
	по учителю		Відправа в частях	Пенсія в процентах	Найнизша пенсія	
	в чинній службі	на емеритурі				
Галичина	тримісячна платня	тримісячна пенсія	$\frac{1}{3}$	$33\frac{1}{3}\%$	400 К	1)
Буковина	тримісячна платня ²⁾	тримісячна пенсія ²⁾	$\frac{1}{2}$ ³⁾	нема $\%$ від- ношеня I. кат. 1000 К II. „ 800 „ III. „ 600 „	600 К	
Шлеск	тримісячна платня	тримісячна пенсія	$\frac{1}{2}$	40%	неозначена	
Моравія	тримісячна платня ²⁾	тримісячна пенсія ²⁾	$\frac{1}{4}$ ⁴⁾	40%	600 К	
Чехи	тримісячна платня ²⁾	тримісячна пенсія ²⁾	перед 5. ро- ком служ- би $\frac{1}{4}$ ⁴⁾ 5.—10. літ служби $\frac{1}{2}$	40%	неозначена	
Австрія долішна	тримісячна платня без додатку на мешкане	тримісячна пенсія без додатку на мешкане	$\frac{1}{2}$	40%	600 К	
Австрія горішна	тримісячна платня тільки при річних по- борах низ- ше 2000 К	—	$\frac{1}{4}$	$33\frac{1}{3}\%$	600 К	
Сольно- город	тримісячна платня без додатку на мешкане	тримісячні побори	$\frac{1}{3}$	40%	800 К	
Тироль	тримісячна платня	тримісячна пенсія	цілорічна платня вчи- сляєма до емеритури	40%	600 К	
Форарль- берг	тримісячна платня	тримісячна пенсія	цілорічна платня вчи- сляєма до емеритури	40%	600 К	
Стирія	500 К	—	$\frac{1}{4}$	$33\frac{1}{3}\%$	800 К	1)
Каринтія	тримісячна платня без додатку на мешкане	—	$\frac{1}{4}$	$33\frac{1}{3}\%$	неозначена	
Країна	тримісячна платня	тримісячна пенсія	$\frac{1}{2}$	40%	600 К	
Гориція- Градиска	тримісячна платня	тримісячна пенсія	$\frac{1}{2}$	40%	600 К	5)

К р а й	Посмертний квартал		Заосмотрене вдови			Замітка
	по учителю		Відправа в частях	Пенсія в процентах	Найнизша пенсія	
	в чинній службі	на емеритурі				
Істрія	тримісячна платня без додатку на мешкане	тримісячна пенсія	$\frac{1}{4}$	40%	неозначена	1)
Дальматія	тримісячна платня, на- коли річні побори не доходять до 100 К	—	$\frac{1}{3}$ 6)	33 $\frac{1}{3}$ %	неозначена	6)

З а м і т к и:

- 1) наколи учитель в (чинній службі) з хвилею заключеня су-
пружества мав більше як 60 літ житя, вдова не має права до пенсії;
2) також по учительках;
3) у надзвичайних випадках аж до висоти цілорічної платні.
Чернівці мають окремі постанови;
4) вдови по провізоричних учителях без кваліфікаційного іс-
питу не дістають відправи;
5) вдовина пенсія ані сама, ані з додатками на виховане дітей,
не може перевищати пенсії, яка належала-б ся помершому учителеви.
6) если вдова має більше як одну недолітну дитину, то відпра-
ва виносить $\frac{1}{2}$ річної пенсії.

Б.

Заосмотрене сиріт						
к р а й	пів-сироти			кругом-сироти		Замітка
	до року житя	додаток на виховане для одної дитини	найвисша квота до- датків на виховане	відправа в частях останньої річної платні	пенсія сиріт	
Галичина	20.	$\frac{1}{5}$ вдовиної пенсії	вдовина пенсія	$\frac{1}{3}$	по 120 К найвисше 400 К	
Буковина	24.	$\frac{1}{5}$ вдовиної пенсії	вдовина пенсія	$\frac{1}{2}$	1—2 дітей $\frac{1}{2}$ вдовиної пенсії, більше як 2 по $\frac{1}{5}$ вдовиної пенсії, разом найбільше $\frac{1}{2}$ річних поборів	1)—2)
Шлеск	20.	$\frac{1}{5}$ вдовиної пенсії	вдовина пенсія	$\frac{1}{2}$	40% річних поборів	
Моравія	20.	$\frac{1}{5}$ вдовиної пенсії	вдовина пенсія	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$ вдовиної пенсії разом	
Чехи	20.	$\frac{1}{5}$ вдовиної пенсії	вдовина пенсія	до 5 літ $\frac{1}{4}$ 5—10 літ $\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ вдовиної пенсії разом.	

Заосмотрене сиріт						
к р а й	пів-сироти			кругом-сироти		Замітка
	до року життя	додаток на виховане для одної дитини	найвисша квота додатків на виховане	відправа в частях послідної річної платні	пенсія сиріт	
Австрія долішна	24.	$\frac{1}{5}$ вдовиної пенсії найвисше 300 К	вдовина пенсія	$\frac{1}{2}$	1—2 дітий $\frac{1}{2}$ вдовиної пенсії, більше дітий по $\frac{1}{5}$, найвисше вдовина пенсія	2) — 3)
Австрія горішна	20.	15% вдовиної пенсії	1000 К	$\frac{1}{4}$	75% вдовиної пенсії разом	4)
Сольно-город	20.	$\frac{1}{5}$ вдовиної пенсії	вдовина пенсія	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{2}$ вдовиної пенсії разом	5)
Тироль	20.	$\frac{1}{5}$ вдовиної пенсії	вдовина пенсія	—	$\frac{1}{2}$ вдовиної пенсії разом	
Форарльберг	20.	$\frac{1}{5}$ вдовиної пенсії	вдовина пенсія	—	1—2 дітий $\frac{1}{2}$ вдовиної пенсії, більше дітий кожде по $\frac{1}{5}$, найвисше вдови-на пенсія	
Стирія	20.	$\frac{1}{5}$ вдовиної пенсії	вдовина пенсія	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$ вдовиної пенсії разом	4) — 5)
Каринтія	18.	$\frac{1}{5}$ вдовиної пенсії	вдовина пенсія	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{6}$ послідних річних поборів	
Країна	20.	$\frac{1}{5}$ вдовиної пенсії	вдовина пенсія	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ вдовиної пенсії разом	6)
Гориція-Градиска	20.	10% річних поборів	вдовина пенсія	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$ вдовиної пенсії на одну дитину, разом найвисше вдови-на пенсія	4) — 5)
Істрія	20.	$\frac{1}{5}$ вдовиної пенсії	вдовина пенсія	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$ вдовиної пенсії разом, най-меньше 300 К	4)
Дальматія	20.	висоту до-датку в кож-дім случаю означає Ра-да шкільна краєва	разом з вдо-виною пен-сією до 2 дітий $\frac{1}{2}$, 3—4 дітий $\frac{2}{3}$, більше $\frac{3}{4}$ річних поборів	$\frac{1}{3}$	2 дітий $\frac{1}{4}$, 3—4 дітий $\frac{1}{5}$, більше дітий $\frac{1}{2}$ річних поборів	

З а м і т к и :

- 1) Чернівці мають окремі постанови;
- 2) если донька перед 22. роком життя вийде зауж, належить ся її як відправа дволітний додаток на виховане;
- 3) тільки сироти по учителях дістають заосмотрене;
- 4) заосмотрене сиріт може бути продовжене аж до 24. ро-ку життя;

⁵⁾ вдовина пенсія разом з додатками на виховане дітей не може перевищувати емеритури, яка належала б ся помершому учителеви;

⁶⁾ правесні діти по учительках, наколи батько не може їх удержати, мають таке саме право до заосмотреня, як діти по учителях.

З наведеного зіставленя бачимо, що заосмотрене вдів і сиріт по учителях є найгірше в Галичині. Ми все по заду, а то завдяки довголітній господарці польсько-шляхотського Союму!

Програма і інструкція

для організаційної діяльності окр. Відділів Т-ва
„В. П. У.“

(Дальше).

III. Культурна поміч членам є одним з перворядних обов'язків Т-ва і Відділів. Переконують нас про се услівя культурного побуту учительства в глухих закутинах краю, примітивні середники, які в тих обставинах можуть бути ужиті до поширюваня культури, сільсько і маломістечкове окружене зі сфер т. зв. інтелігенції з його нехитю до культурного поступу і загально-людських питань, славнозвісна „опіка“ краєвої і окружних шкільних властей з типовими бібліотеками окружними, конференціями, курсами і нешироким обсягом знаня і світогляду шкільних окружних інспекторів, які ні сили, ні часу, ні охоти до зорганізованя якоїсь виднійшої програми не мають, мала змога учительства до виїзду в світ, хочби лише до львівських музеїв, шкіл, театрів і т. д., повна ціна залізничних білетів для учительства, нужденна платня і інші многі-премногі „блага“. А прецінь ми не можемо потонути у вирі тих всіх обставин і перепон: шляхом взаємної помочи мусять наше Т-во і Відділи в міру змоги їх злагодити або усунути.

Бібліотеки окружних Відділів. Мало є таких Відділів, які про бібліотеку не думають, одначе дуже мало є й таких, які вже мають якісь порядні завязки бодай есенціональних книгозборів. Відрадне явище, що бібліотеками піклуєть ся поважне число Відділів, вказує, що між членами Т-ва є прямоване до поширеня знаня й культури. Проте з'організоване бібліотек булоб першим спільним завданем педагогічно-наукової Комісії при матерному Т-ві в парі з окружними Відділами, зглядно їх бібліотечними, чи педагогічно-науковими секціями.

Не пересуджуючи напрямів акції педагогічно-наукової Комісії при матерному Т-ві, подаємо нині головні вказівки для основаня і веденя бібліотек.

У звітах окружних Відділів стрічаємось з вістками про теперішній стан бібліотек і з того жерела знаємо, що частина Відділів лякаєть ся вступних трудностей основаня, як фонди, льокаль і заряд бібліотеки; — друга частина Відділів невміло комплетує бібліотеку, або держить її в неладі, що відбирає членам охоту до плаченя бібліотечних вкладок. Деякі Відділи розділили бібліотеку на летучі серії книжок, а ті серії дійсно без сліду „порозлітали ся“. Бувало й таке, що члени Відділу взаімно себе переконували, що їм бібліотеки не треба, бо мають в місци осідку Відділу бібліотеку „Бесіди“ і „Ради шк. окружної“, з котрих можуть користати. І т. д.

На все те скажемо: При кождім окр. Відділі, (навіть і при львівським, хоч його члени можуть користати з ріжних столичних бібліотек), належить оснувати і хочби скупими фондами вести взірцеву

Бібліотеку. Під ніяким услівем не вільно ділити її на летучі серії книжок, ані віддавати під заряд котрогось місцевого товариства. Наколи в місци осідку Відділу існує повітова, прилюдна або членська бібліотека якогось иньшого товариства, тоді бібліотека Відділу повинна бодай зібрати деякі діли творів, котрих в тамтій бібліотеці нема, пр. педагогічну і діточу літературу, порядковані справи шкільництва, популярну літературу для читалень і т. д. Се буде мінімум, від котрого Відділ розпічне свою бібліотеку. Одначе на сьому не кінець. Розуміємо, що кождий Відділ окр. повинен мати свою повну бібліотеку. Інституція, в котрій згуртовані інтелігентні члени, не має права твердити, що її бібліотеки не треба. Коли так представляєть ся справа з Відділами по більших осередках, то що казати про Відділи по закутинах краю, де в осередках крім бібліотеки Ради шк. окружної, сільно цензурованої і недаючої приміщення книжці в українській мові, нема ніяких иньших бібліотек, або як де при котрійсь повітовій інституції, то складаєть ся з малого числа творів белетристики. Виходить проте, що потреба бібліотек Відділів окружних є неоспорима.

Сходини, або загальний збір членів окружного Відділу, в міру потреби, без насильного накидуваня, ухвалить висоту місячної бібліотечної вкладки, пр. від 20 сот. до 50 сот. і бібліотечний регулямін. Регулямін доторкаєть ся постанов про речинці звороту книжок, про кари за недодержанє речинців, зворот шкоди, евентуальну кавцію для спомагаючих членів і т. д. З бібліотеки має право користати лишень той член Відділу, що платить також бібліотечну вкладку. Крім приходів з титулу вкладок, мати-ме бібліотека додаткові приходи з добровільних жертв і принагідних збірок, з бібліотечної пушки, з части зисків на підприємствах і кольпортажі книжок і брошур. Матерне Т-во дасть також на початок одноразову підмогу. Наколи бібліотечна Комісія подбає, вплинуть також дарові книжки від членів Відділу і посторонніх осіб.

Бібліотекою завідує бібліотечна Комісія зложена, в міру потреби, з 3—5 членів, а вибирають її щорічно загальні збори Відділу. Вона стоїть в контактї з Виділом окр., предкладає йому звіти і основнійші проекти, а також підпадає наглядови контрольної Комісії Відділу. Комісія конститууєть ся, вибираючи голову, (евент. і заступника), скарбника і писаря в одній особі і 1 до 3 бібліотекарів. Кождий член Комісії має приділену собі роботу: Голова (евент. заступник) є предсідателем засідань Комісії і веде програмовий заряд бібліотекою; скарбник і писар (в одній особі) збирає бібліотечні вкладки, виплачує і переписуєть ся в бібліотечних справах; а бібліотекар (або бібліотекарі) позичає і відбирає в означених речинцях (дні і години) книжки. Зараз на вступі уведе Комісія взірцеве діловодство, катальоговане і нумероване книжок і купить бібліотечну шафу, яку примістить в льокалі Відділу (гл. „Програма і інструкція“ уступ „льокаль Відділу“). Взірцеве рахункове і бібліотечне діловодство потрібне вже в початках. Знаємо з досьвіду, що відкладане упорядкованя бібліотеки на місяць-два, проволікаєть ся відтак в безконечність і спричинює такий нелад, що треба великої праці, щоб його усунути.

(Дальше буде).

За богато!

В ч. 8415. „Діло“ появилась передовиця про народних учителів і теперішні вибори. Статю сю викликали ревеляції „Руслана“, а „Діло“ помістило її мабуть для зацитьканя учителів в справі їх оправданих домагань. Та вона випала дуже неfortunно; і кождей, прочитавши її, признасть, — що се вже надто ярке крутарство в справах учительства, та що „Діло“ не повинно поміщувати таких блахманів про народних учителів. Короткий зміст сьої статі такий: Народний Комітет не затвердив жадної кандидатури з поміж нар. учителів, бо се булаб політика станова; по друге, то — учителі не є ще так популярні... бо, хоч вони вправді й працюють для народа, то одначе лишень так, щоб сього Боже борони, не достерегло око власти; а вкінці й се, що вони не мають кваліфікацій для сповнюваня посольських обовязків.

Зазначимо наперед, що висуваний давнійше атут ставлення кандидатів народом, а не „Народним Комітетом“ як дуже дешевий і неправдивий відпав, а зате виринула „політика станів“. Може бути послом: селянин, сьвященик, урядник судовий, почтовий, адвокат і и., — так се не стани; а згадаєм лишень про нар. учителя, маєм зараз „політику станову“. Сумне і смішне! Учитель до посольства не доріс, бо „у виборі кандидатури мусить ся зважати передівсім на те, хто в даних обставинах може тому обовязкови як найліпше відповісти“.

Певне; ми зівсім і не сумніваємо ся, що п.п. Воробель, А. Старух, Винничук, Думка, Лаврук, Крисоватий і т. д. „можуть посольському обовязкови ліпше відповісти, чим нар. учитель“. Про се, що про нас мало хто й пальцем кивне, — шкода розводитись. Признає „Діло“ (ко и йому того треба) що учителі найбільше залежні; але хай ту залежність відчуває прим. Лаврук..., бо то все одно; а тимчасом ту безправність, ту тьму двоголових параграфів, може розуміти лишень той, що на власній шкірі відчув їх двоголовість. „Праці учителя не бачить око власти“. Як би ми се вчитали в „Галичанині“ або „Прикарпатській“, — тоб махнули рукою; але се пише „Діло“, те „Діло“, що дуже частенько змушене писати про учителів що иншого, се вже не дуже етично. Рідко подибуємо звіт віча, деб крім блискучої промови кандидата Н`Н. не було також промов нар. учителів, вправді менше блискучих та так тихих, що їх не чує ухо навіть присутного комісара; а що писало ся про діяльність учителів Турчанщини, Яворівщини і Камінеччини, се так сьвіже, що і пригадувати зайво. Але се „со ін-пего“; бо „Діло“ вдоволюєть ся сконстатованем, що учительство без нарікань „працює над побідою кандидатів, затверджених „Народ. Комітетом“, так, що як би „Народ. Комітет“ затвердив кількох учителів, то воно зразилоб ся і зараз пересталоб працювати? Недавно писало „Діло“ (пр. в ч. 4330) про адвокатів, нотарів інколи і про сьвящеників, що не шанують рідної мови, що нікому не наражуючись (вони чейже незалежні!) послугують ся чужою мовою в той час, коли, залежні учителі в обороні рідної мови повстали проти своєї власти і боронять прав тої мови аж у парламенті (руські квіти). Ну і відкіляж може се бачити власть, коли „Діло“ про се пише, а не бачить.

Прикро бачити сесю нехить до народнього учительства.

От пр. в окрузі 3. зажадали учителі одного місця в раді повітовій і то не для особистих користий, а для добра шкільництва. (Рада повітова делегує одного члена до Ради шкільної і який хосен

для шкільництва з виделегованого селянина?) Одначе се жадане стрінулось з такимиж аргументами, як в „Ділі“. Ті чинники, котрі боять ся втратити учительство для християнських суспільників, повинні се тямити, що св'ященники Русланівці не занедбують і найменшої згадки про учителів в Руслані тицьнути під ніс учителяви, — а се для політично менше свідомих доволі небезпечне.

„Руслан“ наставляє на учительство вудку і з такими аргументами, як що десь п. Бачинський мав назвати учителів ідіотами, а п. Невестюк сплотив „твір“ під назвою „Кандидат“ і умістив в ньому особу учителя на посьміховище, даючи йому назву Боюн (sic! чи не ліпше булоб „тхір“). Та свідомі на се не зловлять ся. Най учителі потішать ся сим, що не один з них доложив безкорисно праці і вислав п. п. Бачинських, Невестюків і и. до гімназії, щоб вони могли відтак писати „твори“ (vide: Журбенко „Філістер“) де рівнож особу учителя без найменшої потреби „ні пришив ні прилатав“, хіба щоб можна назвати його „дурником“ за се, що він у своїй душевній правости не міг пізнати, що діла сих „більше вчених“, незалежних, а то і св'ячених голов, се одно фарисейство та лицемірство; лише Генії, (чит. Франко) можуть належно оцінити нашу працю. Безперечно, що і між нами стрінуги можна одиниці безхарактерні, а то і підлі; але наше утравістичне вихованє і пута нашої залежности, виправдати можуть неодну слабшу, вже в школі звихнену одиницю.

Під дискусію подаю гадку, може не чужу і усьому учительству: сотворити Комітет спеціально політичної управи, який би при підмозі „Взаїмної Помочи“ зібрав від кожного учителя по 10 К на виборчий фонд і при найбизшій нагоді як не по добрій воли „Народного Комітету“ то проти ньої поставив у всіх певних для нас округах своїх кандидатів. Тоді виринуть інші аргументи, прим. що: „хто виборов реформу, сей і повинен з ньої користати“, кирина і т. п.; одначе вина не буде тоді по стороні нар. учителів.

В ч. 8420. „Діла“ появилась знов статя під таким самим заголовком, а помістив її — на жаль — нар. учитель. Кажу „на жаль“, бо не опрокинув закидів „становости“, значить одоббив їх, а два иньші ще й потвердив, кажучи: „нині ходить о послів, що постоялиб за реформою“. Значить ся, що учитель „до сього не доріс“; на се є п. Тершаковець і и. Признає непопулярність учительства і його кертичу а не явну працю, хоч у тому самому числі є згадка про п. Стельмаха і його дисциплінарку за працю мабуть аж надто явну. Сьому учителеви невідомо про округи для учителів певні, де кандидати що приїздять раз на 6 літ по мандат, не малиб що робити, бо він вірить, що при слідующих виборах „Нар. Комітет“ отворить рамена і кликне: „ану, учителі, в послі!“

Важко приходить ся мені се писати, і то тимбільше, що від першої хвилі мойого учителюваня охочо відкладав я 28 К з 50 К місячної платні на „Діло“, котре до нині є моім постійним товаришем, — та таки того „доброго“ за богато!

Денис Стельмах.

Проект аґенди консумпційного спільництва при матернім Т-ві.

(Статя написана з порученя Надзірної Ради Т-ва).

Ідея консумпційного спільництва зродилась і виросла серед комсументів під натиском лихварського визиску при перепродажі товарів із сторони торговельних посередників. Консументи подумали: маємо переплачувати лихварські зарібки посередникам (купцям) другої, третої а навіть четвертої руки, так краще згуртуємось

в консумпційну спілку і, як спілка, купуймо товари прямо у продуцентів, по ціні з першого жерела; увесь теперішній зиск посередників остане в нашому кармані.

Статистичні цифри розвою консумпційних спілок вказують, що вони мають велику рацію існування і широку будучність перед собою.

Ми, учительство, як консументи, дуже боляче відчуваємо на собі визиск посередничої торгівлі; тому й ідея консумпційного співництва повинна знайти в нас здекларованих прихильників. Не думаємо проєктувати зараз на вступі широкої консумпційної акції, бо вона не повелаб ся: натомісьць подаємо під розвагу Загалу думку започаткування консумпційного співництва в дуже малих рамах, у виді агенди при матерному Т-ві. Агенда, як така, і тепері в будуччині мусить виключити всякий купецький спосіб торгівлі, себто магазинове чи склепове розміщенє товарів.

* * *

Пожива і одіж становлять gross наших цілорічних видатків. Колиб кождий(а) з нас зладив своє бюджетове зіставлене, а ми взяли з них пересічні цифри, — то по відчисленю коштів закупна поживи, найповажнішу рубрику представлялиб в нашому бюджеті кошта закупна одежі (сукно і кравець), так що сміло можна означити 200 К квотою, яку кождого (у) з нас щорічно коштує одіж.

Знаємо, що ціна артикулів мужеської і жіночої суконної конфекції дуже мало вловима. Сорт і вартість суконних артикулів може розпізнати хіба спеціаліст — знаток. Пересічного покупця торговці суконних товарів немилосерно ошукують, що відтак представимо. Покупні одначе так вже привикли до переплачування, що навіть тими безличними цінами не обурюють ся; заплатити 2 К торговельної лихви на однім метрі сукна — значить, що сукно кунлено дешево! І дійсно, таке купно можна назвати дешевим (?), коли побачимо на дальших примірах, що торговельна лихва на суконній конфекції хитаєть ся в далеко ширшій скали. Як високу квоту торговельної лихви заплатити у продовж року кождий (а) з нас; ак високу — загал членів нашого Т-ва?... А квота та для кождого (і) з нас і для Т-ва непотрібно а безповоротно пропадає.

Хто і як високу платить лихву при закупні артикулів суконної конфекції?

Лихву платить кождий (а) з нас, одначе не рівно високу. Ті, що купують по більших містах або спроваджують товар прямо з комісового дому фабрики, платять меншу лихву від тих, що купують у крамарів маломістечкових.

Комісовий дім фабрики сукна установлює на кождий сорт сукна дві ціни: першу гуртову ціну для великих торговців, другу подібну ціну для подрібної продажі. Гуртова ціна від подрібної ріжнить ся приймім пересічно о 20% вже в самім комісовім домі. Проте хто з нас купує в комісовім домі, на основі каталога, прибок і цінника, той платить подрібну ціну, о 20%; висшу від ціни гуртової. Купуючи річно за 200 К набуде він товару на 160 К гуртової вартости.

В більших містах ріжниця між гуртовою а місцевою ціною винесе пересічно 30%, себто на 200 К річного закупна представляти-ме товар 140 К гуртової вартости.

Подавляюча більшість з посеред нас купує суконну конфекцію в маломістечкових крамарів, які страшно ошукують, використовують кредитову зависимість покупців, їх неопитність в розпізнаваню сорта і його ціни і беруть зарібкову лихву у висоті, на яку покупень дасть ся обдерти, отже у висоті від 30% до 100%. Сміло можна прийняти, що маломістечкові крамарі заробляють пересічно 50%, так, що товар куплений у нас за 200 К річно, представляє вартість 100 К в гуртовій ціні комісового дому фабрики.

З трох наведених примірів бачимо, що кождий (а) з нас, купуючи товар за 200 К річно, одержує товар о гуртовій вартости 160 К, або 140 К, або 100 К; иньшими словами: Кождий (а) з нас платить при 200 К річних видатків на закупно одежі 40 К, або 60 К, або 100 К торговельної лихви, яку одначе раді-б ми собі заощадити, колиб був на се спосіб.

Друге: Ті з нас, що перебуваємо на посадах по глухих закутинах краю, маємо при закупні одежі ще й ту невігоду, що мусимо вдоволитись маломістечковими кравцями і їх нефоремними фабрикатами. Іхати нам за кождий раз до більшого міста, до міри і до проби, і невігідно і коштовно. Одначе є спосіб усьому тому зарадити.

Можнаб зробити так: Матерне Т-во навяже зносини з одною або двома (мужеська і жіноча конфекція) солідними фабричними фірмами, представить їм майбутній (за рік—два) широкий інтерес, і — купуючи лише за готівку — одержить від фірми найнижші ціни і солідно сортований товар, що при конкуренційній борбі фабричних фірм між собою о ринок збуту, дасть ся легко осягнути. Члени будуть купувати через Т-во, проте вирвуть ся з рук посередників і заощадять той процент, який тепер у виді зарібкової лихви посередники здирають. Ціна, за яку фірма буде Т-ву давати товар, буде або гуртова,

або найбільше від гуртової о 5% висша, проте члени куплять за 105 К, або за 147 К, або за 168 К річно той товар, за який тепер, залежно від трох в горі наведених примірів, платять 200 К. Інтерес для кожного члена тут ясно показуєть ся.

Ціле діловодство буде просте і коротке. Матерне Т-во визначить кілька Відділів окружних, котрі зголосять ся до участі в агенді консумпційного спільництва (се не є посередництво) і поручить фірмі, з котрою угодилося, переслати тим Відділам каталоги товарових прибок і цінники. Відділ віддасть ведене агенди одному-двом членам Виділу (Управі підручної каси і вони будуть приймати замовлення членів. Побраний від замовляючих завдаток переходяє підручна Каса, на окремім рахунку завдатків. По записаню в книзі замовлень Відділу дати, прізвище замовляючого, роду і скількості а також ціни замовлення, перешле Управа підручної Каси готове замовлене Дирекції Т-ва. Там запишуть в книзі замовлень Відділу, а відтак перешлють замовлене з витисненою печаткою Т-ва фірмі. Фірма вишле замовлений товар за по сл і п л а т о ю адресатови, а в книзі рахунку з Т-вом запише потрібні дати. На підставі записок фірми і Товариства знати-ме одна і д р у г е суму цілорічного торгу, від якої Товариство побере провізію. Замовляючий викупить на почті посилку, а тоді підручна каса зверне йому зложений завдаток. От і вся маніпуляційна робота Відділу окружного і Дирекції Т-ва.

(Конець буде).

Всячина.

Незавидна доля. З Поділля пишуть до „Ради“: В могилівській повітовій відділ епархіяльної шкільної ради систематично надходять скарги вчителів церковно-парохіяльних шкіл на своє скрутне становище, яке витворюють завідуючі школами, сільські батюшки. В одних школах, завідуючі не платять по пів року, а то й більше, вчителям платні, в других примушують вчителів навчати дітей науки релігії, а самі не хочуть сього робити. По богатях школах вчителі мусять, одночасно із своїми вчительськими обовязками, виконувати ще ролі всяких наймитів: возити в поле обірник і наглядати за робітниками. Матушки (жінки священників), слідком за своїми чоловіками, й собі стали збиткуватись над вчителями: посилають їх за орудками й купном до містечка за 10—12 верст*) від села, а коли вчитель неслухняний у сьому ділі, розносять про нього всякі брехні і т. д. — Повітовий відділ на усі ті скарги якось не звертає ніякої уваги. Ще в січні с. р. вчитель слободо-ялтушківської школи подав скаргу на те, що батюшка не давав йому 50 карбованців платні за 1912 р., — та до сьої пори нема на се відповіді. Повітовий наблюдатель**) церковних шкіл живе чомусь аж в другому повіті і до шкільних справ якось не втиркаєть ся. Звісно: „крук крукови...“

Українські школи в Бразилії. На лінії Сетембро в м. цвітні посвячено й одкрито українську народню школу у власному бундикуви, поставленому виключно власним коштом — жертвами кольтоністів-Українців. Та школа є вже з черги двацятьдругою українською школою в окрузі Прудентополіс.

Усюди вони однакові! З нагоди вистави улаштовано сього року в Київі т. зв. „педагогічні курси“***), під орудою відомого, нар. учительством любленого і поважаного, д. Й. Г. Лубенця. Курси ті торжественно отворено 16. червня с. р., а трівати вони-муть у продовж повних чотирьох тижнів. Привято на них коло 900 душ народних вчителів і вчительок як дійсних слухачів. (між ними є учасники навіть з олонеської, казанської, а то й дальших губерній), а коло 100 душ т. зв. „кандидатів“.

На курсах тих, між иншими, викладали — як пише „Рада“ — прив. доцент В. Зінківський (педаг. психольогія) і М. Дукельський (хемія). Коли перший з них 24. VI. скінчив свої виклади, піднесли йому гарну адресу і цвіти. Одна з вчительок, подаючи йому цвіти, сказала: „Нехай квітки нашої України, будуть вам, вельмиповажаний Василю Васильовичу, ознакою нашої любови до вас!“ — Таксамо щиро нагороджено рісними оплесками, теплими промовама і масою цвітів і д. Дукельського.

Коли про се дізнавсь організатор курсів, О. Музиченко, — звернувся до слухачів-курсистів із словами невдоволення й докору з того приводу, що вони, не прохаючи у нього дозволу (!) і не радившись з ним, виступили до прелегентів з цвітами і українськими промовама (!).

Се одно; а ось і другий зразок російської нетерпимости до усього, що українське.

Одночасно з київськими, також самі курси відбувались і в Харкові. Про них ось як (між иншими) висловлюєть ся учасник, д. Л. Нездатний, у своїй дописі до „Ради“: „Програма самих курсів та склад лекторів на них роблять на слухачів при-

*) верста = 1,066 km.

**) наблюдатель = доглядач, щось в роді нашого інспектора.

***) На зразок наших виділових і університетських курсів. — Ред.

ємне вражіння. (Шохор-Троцький і Мальчевський з Петербурга, — Зеленко з Москви, Флеров з Києва, — а з Харкова: Арнольдї, Никольський, Кнічер, Сахаров, Фавр і и.). Яке вражіння вони зроблять на слухачів, — це питання часу, це ми ще „побачимо та почуємо“.

Тепер же можемо зазначити таку сумну для нас, вчителів-Українців, українських курсистів, сторінку, — як недостачу в програмі курсів навіть вельми-безпечних з політичного та адміністративного боку українських дисциплін, українських викладів (прим. з історії українського народу, української літератури, мови і т. п.) Це вже дуже сумна і образлива для нас річ. — Правда, деяких боків освіти та українського виховання моглиб у своїх викладах торкнутись такі прелегенти, як: Шохор-Троцький, Попич, Зеленко, Карлович і Флеров, але... чи захотять вони це зробити? Щож торкаєть ся того, хто тому винен, що взагалі тепер не має українських викладів на вчительських курсах в Харкові, на тих курсах, де кожного року Українці — вчителі заявляли земству про свої справедливі вимоги, — не маємо певних відомостей про це, не можемо з певністю сказати, хто винен у цьому. Здаєть ся, що вину вповні поносить губернське земство, бо не було чути, щоб харківський губернатор заборонив земству сього року закликати якогось Українознавця на курси. Отже само земство про се зовсім не подбало, не подумало, або взагалі хотіло обминути на курсах все українство, щоб не мати від нього деяких „неприємностей“. А сі неприємности, більш усього, тільки й сидять у нього в голові!.. Слабодухи що й казати!.. Будемо ждати інших часів, иншого земства...»

З того наглядно так і переконаємось, що для нас галицькі „приятелі“, а для закордонних братів Москалі — се „рідні брати“ у відношуваню ся до усього, що українське. На словах вони великодушні й ласкаві але на ділі — се справдішні вороги-гнобителі, які усї наші змаганя радїб припинити, та знищити. Та даремні ваші заходи; ви не в силі сього вчинити, бо національна свідомість Уквінців надто глибоко й широко запустила своє коріне в пригожу почву.

До нашого громадянства.

Управа Бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка просить Вп п. п. авторів і видавців не забувати на Бібліотеку й присилати її свої виданя для уміщення в бібліографії, яку видає Товариство. Зокрема звертаєть ся Управа до всіх наших інституцій і товариств, аби ласкаві були прислати свої звіти, статuti, регуляміни, цінники та инші друки. Такі виданя в продажу не йдуть і без помочи самих інституцій Управа негодна їх зібрати. Невдовзі Товариство має приступити до друку „Української бібліографії“ за рік 1911. На жаль — бібліотеці недостає ще кількох видань, які Управа не була в спроможі дістати, неважаючи на всі свої заходи. Тому просить вона всіх, хто спочуває розвиткови нашої науки, пожертвувати або продати бібліотеці отсі виданя. Ось вони:

I. Виданя галицькі: 1) Вістник Станиславівської Епархії (за всі роки, передовсім 1911—1912), 2) Голос Духовенства Епархії Станиславівської (додаток до „Вістника“ Епархії і взагалі всякі инші виданя епархіяльні („Посланія“ et cet.), 3) „Зелізничник“ річник 1911-ий, 4) Малий Місіонарчик, річники 1911 і 1912, 5) Савицький: Наука геометрії з погляду, ч. II. (вид 1911 року), 6) старі розклади їзди (де є й український текст), 7) Поученя для тих, що займають ся тютюнництвом (в укр.-польсько-нім. мові).

II. Виданя буковинські: 1) Звіт „Руської Бесіди“ за рік 1910-ий (Чернівці 1911) і попередні, 2) Головні Збори тов. „Народний Дім“ у Чернівцях (звіт за рік 1910-ий) (ч. 1911), 3) Запросини на Головні Збори тов. руської православної шляхти (ч. 1911) і статут тогож тов., 4) Кишенковий календар на рік 1911. 5) Календарик для дітий на р. 1911 і 1913 (вид. „Діточої Бібліотеки“), 6) Короткий православний молитвенник (вид. 2-ге, книгарні Шаллі; потрібне й 1-ше вид.), 7) Молитвослов для православних християн, укладу д-ра В. Антимовича (наклад книгарні Пардїні, ч. 1911), 8) Календар Правосл. Архип. Консисторії (на рр. 1911—1913 і попередні), 9) Статут тов. „Охорона“, 10) Канделя (Candela), 11) Bukowiner Schule і 12) Дяківскї Вѣдомости — річники 1911—1912 й попередні, 14) „Ранок“ 1911 р. ч. 5.

III. Виданя угро-руські: „Календар“, (не „Мѣсяцословъ“ вид. „Уніо“ на р. 1912, 2) „Крестный Мѣсяцослов“ на р. 1912, вид. Ю. Фелдешія, 3) Народный Подкарпатскїй Календар на р. 1912-ий (йогож вид.), 4) Календарі, книжочки й инші виданя „Християнского Народного Соєдиненія“ в Будапешті (роки 1911 і 1912).

Поза сими ще: 1) Календар „Пресвята Родина“ вид. Штайнбренера на роки 1910 і 1912, 2) Календар „З близька і з далека“ на роки 1910 і 1912.

З москвофільських видань потрібна „Русская Воля“.

На бажанє ціну книжок і кошта їх пересилки Бібліотека зверне. Посилати треба на адресу: Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, ул. Супінського ч. 21.

З поважанем: *Управа Бібліотеки.*

Відвічальний редактор: Нестор Пшепюрський.

З друкарні „Діла“ Львів.

КП 32514
2218 жч

ЖЕРТВИ.

На ювілейний дар для дра Франка. Учителство Снятинщини (збірка на конфер. окр. дня 27. червня 1913) в коронах: Василь Равлюк 2, Теодор Мервяк 1, Антін Кокорудз 2, Анна Равлюкова 2, Іван Палійчук 1, Волод. Букачевський 2, М. Тарновецький 1, М. Слюзарівна 1, О. Голубовичева 1, Іван Білоус 1, Д. Матвіїв 1, Й. Нагорський 1, Й. Корчинський — 50, Н. Маєвський 1, Н. Пьотровський — 80, Й. Михайлецький 1, Жанковська — 50, Нат. Карпюківна — 50, Олекса Івдуник — 50, Віра Шпитківна 1, М. Ковтун 1, О. Курилюківна 1, Харкевич — 50, Гоївна 1, О. Курпяківна 1, Антін Онищук 1, М. Гриньовська — 50, М. Жанковський — 50, Н. Голубович — 40, П. Крупський 1, М. Тарновецький — 40; разом К 30·10. Дня 30. червня підчас святкування виборчої перемоги в Снятині за ініціативою т. т. В. Равлюка, та Т. Мервяка зложили виборці на руки т. Омелії Мервякової з Устя К 13·16 а на руки п. О. Романчакової в Волчковоць К 16·34 т. є. загальна сума корон 59·60.

На будову учительського дому. Учителство Снятинщини (зібрано на конф. окр. 27. червня 1913) в коронах: Василь Равлюк 2, Теодор Мервяк 1, Антін Кокорудз 2, Анна Равлюкова 2, Волод. Букачевський 2, Ольга Букачевська 2, Іван Палійчук 1, М. Слюзарівна 1, М. Тарновецький 1, Ів. Білоус 1, Дмитро Матвіїв 1, Йосиф Нагорський 1, Йосиф Корчинський — 50, Н. Пьотровський — 80, Й. Михайлецький 1, Жанковська — 80, Наталка Карпюк — 50, Олекса Івдуник — 50, Віра Шпитківна — 50, Семен Фодчук 1, Євгенія Тарсова — 30, О. Курилюківна 1, Харкевич — 50, О. Курпяківна 1, М. Гриньовська — 50; разом К 25·90 + з пушки К 4·92, загальна сума К 30·82.

„Взаїмна поміч учительська“

стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою

у Львові, ул. Скарбківська 33.

Членами сего Товариства повинні бути всі сьвідомі Українці, учителі і учительки.

Ціль товариства — збирати малі ошадности учительства і пускати їх в оборот для добра і в хосен учительства,

Вписове 2 К; оден уділ 10 К; порука двократна. Уділи можна вплачувати ратами; перша рата (окрім вписового) 4 К. Від уділів що року 5%—ва дивіденди. Товариство приймає вкладки на 5% а дає позички до висоти 1000 К. на сплати місячними і чвертьрічними ратами.

ПОМАГАЙМО СОБІ САМІ!

Дирекція.

Найдешевша українська щоденна
ЧАСОПИСЬ
„НОВЕ СЛОВО“

виходить у Львові що дня в полудне.

„Нове Слово“ має найліпші і найновіші відомости з краю, держави і заграниці.

„Нове Слово“ одиноке з всіх українських дневників, що має власного кореспондента у Відни, котрий кожного дня телефонічною дорогою пересилає вісти про всі важніші події у світі. Одержуючи сі вісти з найліпше поінформованих віденських дневників, „НОВЕ СЛОВО“ є одинокою українською часописю, що передає ті вісти ще того самого дня своїм читачам. Скорість в інформованю улекшує йому машина ротацияна, яка друкує 15 тисяч примірників на годину, в чім випереджує всі інші укр. дневники, котрі друкують ся на звичайних машинах.

„Нове Слово“ вивіноване обильним, найріжнороднішим материялом. Подає воно політичні статі, вісти з краю, держави, з широкого світа і має в кождім числі надзвичайно цікаву всячину.

„Нове Слово“ звертає особливу увагу на народне шкільництво і на жите українського народного учительства. Між сталими співробітниками „НОВОГО СЛОВА“ є кілька найвизначніших учительських сил.

„Нове Слово“ після умови з провідниками учительського руху містить радо статі і дописи з учительського жита, тому обовязком кожного Українця учителя і учительки є пренумерувати і ширити „Нове Слово“.

„Нове Слово“ коштує місячно 1 К. 50 сот., квартално 4 К. 50 сот., піврічно 9 К., річно 18 К.

Адрес Редакції і Адміністрації: Львів Коперника 22.